

K O L E D A R

D R U Z B E S V

M O H O R J A

L E T O 1 9 3 7

Vsebina.

Kalendarij in imenik svetnikov	3—32	Katoliška Cerkev po svetu	70— 73
Poštna pristojbine in predpisi. — Kolko- vanje listin	33	Kako priti do kruha	73— 81
Knjige za leto 1937	34—36	Zakaj naša živinoreja nič ne nese?	81— 84
Glasnik Družbe sv. Mohorja	36	Kaj je naši izstradani zemlji najbolj po- trebno?	84— 85
Direndaj	37—40	Za odrom svetovne politike	85— 95
Naše gospodarske težave	40—44	Dragim rajnim v spomin	96—102
Peli so jo mam'ca moja	45—47	Kratek pregled odvetniške tarife	102—104
Krst v kleti	48—51	Domače živali — brejost	104
Ameriški kapar — nevarnost za naše sadje	52—54	Avtomobilski in letalski znaki	104—105
Dom slepih v Stari Loki	55—57	Kaj je to in kje je to?	105
Pregled svetovnih dogodkov	57—62	Seznamek župnij, krajev, poverjenikov in udov Družbe sv. Mohorja	106—119
Sveži grobovi	62—67	Sejmi	120—125
K zemljevidu Mohorjeve knjige	67—70		

OPOMBA: Praznik Marijinega oznanjenja se leta 1937 praznuje za vernike 25. marca, po beli nedelji se praznuje le v liturgiji.

Naznanilo.

Vsak družbenik dobi letos za redno članarino (20 dinarjev) petero knjig.

Redno izdanje:

1. Koledar za leto 1937.
2. Večernice 89. zvezek: Lovrač.
3. Elektriika.
4. Zgodovina slovenskega naroda.
5. Življenje svetnikov.

Knjige za doplačilo:

1. Škof Nove Mehike.
2. Oliver Twist.
3. Naš pes.
4. Sto basni za otroke.

Opozorilo! Vsak član naj prejme knjige tam, kjer se je vpisal, čeprav je med letom biva-lišče spremenil. — Stroške (za poštino, vozino, oмот itd.) povrnejo člani poverjenikom. — Vpisovalne pole naj se s članarino vred pošljejo do 5. marca 1937 Družbi sv. Mohorja v Celju. — P r o s i m o : Gg. poverjeniki naj pri oddaji knjig že vpisujejo člane za bodoče leto. Nabrano udnino naj pošiljajo sproti. — Dostmrtniki se oglašite že jeseni pri poverjeniku, kjer želite dobiti knjige za bodoče leto.

Letnina za leto 1937 je — kakor lani — 20 din, in sicer za vsako posamezno osebo ali ustanovo. — **Dostmrtnina znaša 500 din** za vsako osebo, za župnijske ali šolske knjižnice in društva (hiše ali cele družine se ne sprejemajo za dostmrtno ude). Dostmrtniki z vplačano dostmrtnino do 50 kron (do št. 3220) naj doplačajo 12 din, z dostmrtnino 80 kron (št. 3221—3275) naj doplačajo 11 din, z dostmrtnino 200 kron (št. 3276—3317) 10 din, z dostmrtnino 400 kron (št. 3318—3331) 7 din, z dostmrtnino 900 kron (št. 3332—3340) 3 din.

Posamezni letni udje, ki se neposredno pisмено naročajo na knjige pri Družbi sv. Mohorja v Celju, plačajo 29 din, in sicer udnine 20 din ter za poštino in odpravnino 9 din. Kdor naroči knjige za doplačilo, naj doplača za poštino in odpravnino 15 din.

Udje v inozemstvu plačajo za knjige s poštino in odpravnino vred 36 din. Kdor naroči knjige za doplačilo, naj doplača za poštino in odpravnino še 10 din.

Za ude v Ameriki velja letnina dolar 1.25. Američani naj nakazujejo to vsoto po pošti ali po katerikoli banki vsak zase ali po več skupaj Družbi sv. Mohorja v Celju. Za knjige za doplačilo in za vezavo veljajo iste cene kot so označene zgoraj. Kdor pošlje zase naročnino, se mu dostavijo knjige na njegov naslov (prosimo točnih naslovov!); če se jih naroči več skupaj, naj se določi ime in naslov onega člana, ki se mu pošljejo knjige za vse skupaj.

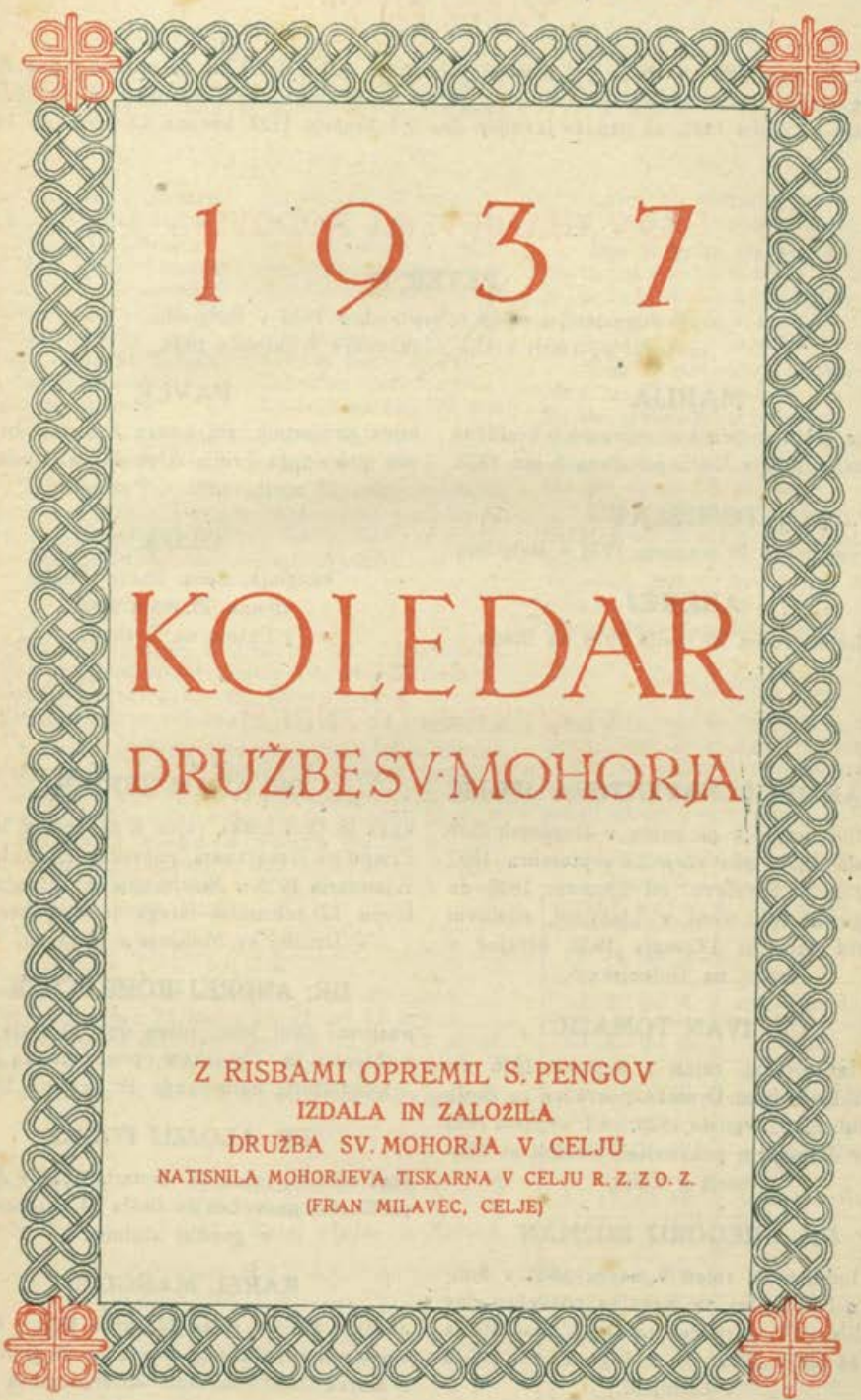
Odbor Družbe sv. Mohorja: Dr. Franc Cukala, dr. Franc Kotnik, dr. Lambert Ehrlich, Josip Zeichen, Anton Cestnik, F. S. Finžgar.

Družbene knjige je uredil dr. Jože Pogačnik, Ljubljana, Kolezijska 1.

107. 22. v. 75

1852

B

1 9 3 7

KOLEDAR
DRUŽBE SV. MOHORJA

Z RISBAMI OPREMIL S. PENGOV
IZDALA IN ZALOŽILA
DRUŽBA SV. MOHORJA V CELJU
NATISNILA MOHORJEVA TISKARNA V CELJU R. Z. Z O. Z.
(FRAN MILAVEC, CELJE)

Dom slepih v Stari Loki.

M. S.

Ob cesti iz Škofje Loke v Selško dolino se razprostira sončna, proti severu zavarovana, proti jugu in zapadu pa odprta ravnica, ki položno pada od starološke župne cerkve in nje-nega pelega pokopališča do Selške Sore. Na ravnini zagledaš nekdanji dom pokojnega, nazadnje skoraj slepega Karla viteza pl. Strahla, ponosni grad s trdnimi gospodarskimi poslopji, krasnim parkom ter z lepimi nasadi in cvetličnimi gredicami, velikim vrtom, skozi katerega teče ljubki starološki potok, vidiš velik sadovnjak, obsežen vrt za zelenjavo, njive in sočne senožeti, ki segajo prav do Sore. Ves ta svet spada k domu naših slepcev.

Kopališče ob Sori, vrbovje ob vodi, potok v grajskem vrtu, dovolj močan, da bo gnal stroje v delavnicah bodočih slepih obrtnikov, obsežne senožeti ob vrtovih, ki so primerno stavbišče za bodoče zgradbe posebnih oddelkov, obetajo, da se bo naš dom slepcev položoma razrasel v vse potrebne veje, ki jih mora imeti tak zavod, da napravi slepega trpina za koristnega in zadovoljnega človeka.

Zvoki radijskega aparata te zvabijo, da vstopiš in kreneš po malem zunanem dvorišču med senčno smrečje v lep park, kjer kramljajo slepe ženske, ki izdelujejo ročna dela ter se smejejo in zabavajo po svoje. Po poti ob potočku na drugi strani ograjenega parka pa hodijo, zanašajoč se na svojo palico, po toplem soncu slepi moški. Na klopi sedi slepec z obširno in debelo knjigo v naročju. Njegovi nalašč za branje izšolani prsti drče po izbočenih pikah, ki razvrščene v različne skupine predstavljajo črke. To je črkopis, ki ga je za slepce sestavil že leta 1825 francoski slepec Luí Braj (Louis Braille), šestnajstletni gojenec v pariškem zavodu za slepce. Naši slepci imajo svojo knjižnico z deli naših slovenskih pesnikov in pisateljev, ki so jih ročno pretiskale v Brajevem točkopisu naše slovenske žene in dekleta.

Nadaljnja pot nas vodi v dom sam, v lepí, stari, prijazni grad, kjer pridne gospodinje naših slepih varovancev, naše skrbne sestre Marijine svetinje, opravljajo svoje delo.

Grad je bil prenovljen leta 1931. Ima dve nadstropji, v vseh sobah parket, povsod vodo-vod in električno razsvetljavo ter kapelo z ličnim Ropretovim oltarčkom presv. Rešnjega Telesa. Spodaj je velika soba in sedem kleti.

Skoraj kvadratično dvorišče je na treh straneh obdano od globokih arkad na kamenitih stebri-čih. Kot nalašč za zavod slepcev je to dvorišče. Svoj bo lahko za razne prireditve kot gledališka dvorana, v kateri se silno dobro sliši. Na vseh straneh okoli dvorišča so okna, za katerimi so hodniki in sobe. V prvem nadstropju je devet sob, kopalnica, lepa kuhinja s shrambami ter prostornim, zaprtim hodnikom, ki je zelo po-raben za sprehode ob slabem vremenu. V drugem nadstropju je razen hodnika enajst sob. Vse sobe so velike in zračne, nekatere prave dvorane. Posebno všeč so vsem okrogle sobe v vseh nadstropjih starega stolpa. Iz vseh son-čnih in svetlih sob imaš najslikovitejši razgled na Škofjo Loko in na prijazne hribočke za njo, zlasti na precej visoki Ljubnik.

Vsa vrata v gradu so okrašena z umetno izdelanim, pocinjnim starinskim okovjem. Saj je bila v tem gradu še nedavno nekdanja Strahlova galerija, največja zbirka umetnin in izdelkov umetnostne obrti v Sloveniji. Da so bili že prvi posestniki gradu vneti za umetnost, pričajo tudi zanimivi gotski portali kleti. Ni dvoma, da so grad sezidali gospodarji Škofje Loke, bavarski škofje iz Freisinga. Da je bil grad prava srednjeveška trdnjava, jasno vidimo še danes. Ohranjena sta dva obrambna vogelna stolpiča v obzidju in mogočni osrednji stolp.

Pozneje je postal grad zasebna last. Ven-dar pa so bili njegovi lastniki v škofovi službi. Navadno so bili škofovi oskrbniki in loški glavarji. V drugi polovici 15. stoletja so tu stanovali grofi Lambergi kot taki oskrbniki in loški glavarji. V 16. stoletju pa so bili tu plemiči Siegersdorfi in Raspi, ki so bili nad sto let v škofovi službi. Leta 1819 je grad kupil Fri-derik Strahl iz Erfurta v Nemčiji, oficir v avstrijski vojski, ki se je kot upokojenec na-selil v Stari Loki. Toda že leta 1821 je umrl. Njegov sin Edvard Strahl je postal slovit prav-nik, politik in nežni nemški pesnik ter zbira-telj umetnin. Pridobil si je tudi dedno plemstvo. Umril je leta 1884 in je pokopan pri sv. Krištofu v Ljubljani. Za njim je prevzel starološko posestvo njegov sin Karel vitez pl. Strahl, ki je bil poslednji svojega rodu. Tudi ta je bil od-ličen pravnik. Pisal pa je tudi igre, razprave o slikarjih in je napravil kataloge za grajsko zbirko umetnin. Umril je na sveti večer 1929

ter je pokopan v Stari Loki. Njegova bogata zbirka umetnin pa se je razpršila na vse strani. Le najznamenitejše slike je sprejela Narodna galerija v svojo posest. Grad pa je kupil od Strahlovega sorodstva domačin Fran Dolenc, ki ga je prodal društvu Dom slepih v Ljubljani konec leta 1933.

Dravska banovina ima v Kočevju banovinsko šolo za šoloobvezno slepo deco, v Ljubljani pa je sedež društva, ki je bilo ustanovljeno leta 1923 pod imenom Kuratorij slepcev

povedano cerkveno zbirko. Pri javnih zbirkah po ljubljanskih mestnih ulicah in trgih pa so društvu vsakokrat prihitele na pomoč vse ljubljanske ženske organizacije. Društveno premoženje je stalno naraščalo tudi po volilih raznih dobrotnikov. Največji dobrotnici našega zavoda pa sta bili pokojnici Marija Križmanova v Ljubljani, ki je zapustila sklado Doma slepih svojo hišo na Karlovški cesti, ter znana rodoljubkinja Helena Bavdekova, ki je vse svoje posestvo na Zaloški in Šmartinski cesti

Dom slepih v Stari Loki.

in je imelo namen, zbirati sklad za zgradbo Doma slepih. Leta 1929 je spremenilo društvo svoje ime v Dom slepih. Društvu se je posrečilo zbrati precej velik sklad za zgradbo doma. Na pobudo slovenskega ameriškega lista »Glasa naroda« so ameriški Slovenci zbirali denarne darove za ta dom in nabrani denar poverili ljubljanski občini, ki naj ga upravlja. Ta ameriški sklad, nad 400.000 dinarjev, ki najlepše priča o ljubezni ameriških rojakov do stare domovine in o blagem srcu naših izseljencev, je prejelo naše društvo Dom slepih v Ljubljani. Druga sredstva pa je dobivalo društvo iz banovinskih in občinskih podpor ter iz članarine. Zbirale so tudi razne korporacije. Zlasti pa se je zavzela za pomoč slepcem za vladikovanje starološkega rojaka dr. Andreja Karlina lavantinska škofija s svojo bogato, posebej za-

volila društvu za slepe. Zgradba novega doma bi stala mnogo več, nego sta znašala oba sklada, ameriški in naš, slepci pa so vsak dan bolj ganljivo prosili, da bi čimprej dobili svoje zavetje; zato se je odbor društva neprestano trudil, da bi kupil po primerni ceni kako udobno staro zgradbo z vrtom in z gospodarskimi poslopji za dom slepcev. Po skrbnem pretehtavanju se je odbor društva naposled odločil za nakup Strahlovega gradu v Stari Loki. Čeprav je prišla društvu kraljevska banska uprava s precejšnjo podporo na pomoč, je društvo z nakupom doma zaradi težavnih denarnih razmer pri denarnih zavodih v gospodarski krizi zašlo v težke skrbi, tako da je bil dom otvorjen šele čez dve leti. Najprej so bili vanj sprejeti šoli odrasli slepci, za katere je bil prav za prav nabran in darovan ves denar.

Prošnje za sprejem so prihajale dan za dnem. Lani je društvo dobilo inventar, ki mu ga je posodila banovinska hranilnica, uporabljala ga je prej na Stari poti v Ljubljani v bivšem azilu, kjer so imeli tudi slepi svoje pravice. Društvo je vnovčilo svoje glavne nepremičnine v Ljubljani ter s tem dobilo denar za popolno odplačilo kupljenega Doma slepih v Stari Loki. Ker dobiva iz denarnih zavodov le majhne zneske svoje glavnice, sprejema v zavod Dom slepih v Stari Loki največ le take slepce, ki dobivajo podporo od občin ali banovinske hranilnice, ali pa plačujejo zanje svojci. Doslej jih je prevzela šele 23. Tudi oddelek za narodno zdravje in socialno politiko kr. banske uprave je priskočil s svojo podporo na pomoč. Uprava računa za oskrbo vsake osebe 300 dinarjev na mesec.

Glavna skrb društva je zdaj, da slepce primerno zaposli in jim lajša njihovo žalostno usodo. Ker se bodo bolje razpečavali ščetarski izdelki nego pletarski, bo gojilo odslej predvsem to panogo obrti, zlasti z mlajšimi slepci. Starejše slepe ženske pa izdelujejo najrazličnejša ročna dela. Skrbeti bo treba tudi za primerno berilo v Brajevem črkopisu; saj je na razpolago, le pomnožiti bo treba knjižnico.

Hrvati so storili za svoje slepce vse, kar je bilo mogoče. Imajo svoj zavod v Zagrebu. Nad vse lepo urejen in mogočen pa je dom srbskih slepcev v Zemunu.

Treba bo še mnogo ljubezni in samozatejevanja, truda, denarne in moralne podpore vse slovenske javnosti, da bo to, kar mora biti: miren in varen dom slepcev in njihovo kulturno središče.

Pregled svetovnih dogodkov.

Dr. Vinko Šarabon.

Več ko beremo o dogodkih preteklega leta, bolj se nam zdi, da sedimo na ognjeniku. Mednarodna politika menjava svoj obraz in svoj značaj s tako naglico, da je človeka kar groza. Kar je veljalo včeraj, ne velja več danes; same spremembe in sama presenečenja. Vse so poskusili, kar se je dalo: sklepali so pogodbe, si obljubljali prijateljstvo, zagotavljali ohranitev miru in kar je podobnega. Brž ko pa se je kakšna država sklicevala na moč bajonetov in topov, takoj so pogodbe utihnile, državniki so dajali olepšane, zavite izjave in vse je šlo zopet po stari poti negotovosti naprej.

Najbolj se je v preteklem letu, to je od julija 1935 do julija 1936, svet zanimal za abesinsko vprašanje. Prerekanje se je nadaljevalo. Mussolini je dejal: »Zašli smo v boj in smo trdno odločeni, da ga izvojujemo do konca.« Posredovanja velesil niso imela uspeha, Italija je pričela mobilizirati in pošiljati vojake v svoji dve afriški koloniji Eritrejo in Somalijo. Videlo se je, kaj hoče. In spet je Mussolini govoril: »Imperializem je življenjska podlaga, ki stremi po duševnem in gospodarskem razširjenju.« Že so se pričeli ostri časopisni spopadi med Italijo in Anglijo; angleške simpatije so bile vse na strani Abesinije. Kakor se je pozneje videlo, so pa Angleži te svoje simpatije premalo podprli z vojnim materialom in drugim za vojsko potrebnim blagom. Zveza

narodov je ponujala Italiji velike koncesije v Abesiniji, pa Mussolini še odgovoril ni. V tistih dneh, v avgustu 1935, se je pojavilo tudi vprašanje sankcij. Če kakšna članica Zveze narodov napade drugo članico in jo Zveza označi kot napadalko, more pozvati Zveza ostale članice, naj proti napadalki nastopijo s tem, da ustavijo blagovni izvoz v to deželo, da ne kupujejo od nje itd. To je znani paragraf 16. v pravih Zveze narodov. So pa sankcije lahko tudi zelo dvorezen meč — ko so bile pozneje uveljavljene, jih ni čutila samo Italija, temveč tudi druge države, zelo tudi naša država.

Malantanta, zborujoča na Bledu, je v italijansko-abesinskem sporu proglasila popolno nevtralnost. Seveda je pa pozneje morala tudi ona prevzeti od Zveze narodov določene sankcijske obveznosti.

Predlogi so se vrstili drug za drugim. Vidimo v Ženevi polno zasedanje, vidimo odbor petih članov, trinajstih članov itd. Vsakdo je nekaj predlagal, a Italija je odklonila vsak kompromis in se tudi ni dala prestrašiti, ko je pričela Anglija zbirati vojno brodovje v Sredozemskem morju. Gotovo je dobro vedela, da Anglija ni pripravljena in da s svojim brodovjem samo demonstrira. Ko so Mussoliniju spet nekaj nevšečnega ponudili, je rekel: »Jaz ne nabiram puščav.«